

Spelling in de lift

handleiding

niveau

1 2 3 4 5 6 7 8

aaï – ooï – oei

eer – oor – eur

d – t

ei – ij

Bekadidact

Spelling in de lift **plus**

handleiding niveau 4

aai – ooi – oei

eer – oor – eur

d – t

ei – ij

**Centrum Educatieve Dienstverlening/
Pedologisch Instituut Rotterdam**

Marijke Crezee

Marijke Erades

Mary Gerritse

Maartje Greevenbosch

Betty Jansen

Carolien Pol

Janine Terwindt

Bekadidact

.....

Eerste druk, achtste oplage, 2008
© Uitgeverij Bekadidact Baarn

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van korte gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro). Voor het overnemen van niet-korte gedeelte(n) dient men zich rechtstreeks te wenden tot de uitgever.

ISBN 978 90 262 5331 7

Inhoud

1	Doelstellingen	5
1.1	Algemene doelstellingen	5
1.2	Doelstellingen van niveau 4	5
2	Analyse van de beginsituatie	6
2.1	Analyse van de beginsituatie (algemeen)	6
2.2	Analyse van de beginsituatie op niveau 4	6
2.2.1	Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie	7
2.2.2	Overstap van niveau 3 naar niveau 4	9
2.2.3	Instap voor kinderen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad	9
3	Onderwijsleersituatie	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Leerinhouden en leerprincipes	10
3.2.1	Leerinhouden	10
3.2.2	Leerprincipes	12
3.3	Didactische werkvormen	14
3.3.1	De handleiding	14
3.3.2	Het werkboek	15
3.3.3	Het kopieerblok	15
3.4	'Spelling in de lift PLUS' als hoofdmethode	16
3.5	'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode	17
3.6	Aanwijzingen per bladzijde	17
3.6.1	Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)	17
3.6.2	Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek	19
	Basisstof	
	I aai • ooi • oei	19
	II eer • oor • eur	22
	III d • t	26
	IV ei • ij	29
3.6.3	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	33
	Extra stof	
	☒ Nog een keer	33
	blz. 4. ☒ .2 t/m 4. ☒ .13	
	I aai • ooi • oei	33
	II eer • oor • eur	34
	III d • t	35
	IV ei • ij	36
3.6.4	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	37
	Extra stof	
	☐ Net iets meer	37
	blz. 4. ☐ .2 t/m 4. ☐ .13	

- I aai • ooi • oei 37
- II eer • oor • eur 38
- III d • t 38
- IV ei • ij 39

- 3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok 39
- Keuzestof
- ☒ Meer en weer 39
- blz. 4. ☒.2 t/m 4. ☒.11

4 Evaluatie 41

- 4.1 Evaluatie (algemeen) 41
- 4.2 Evaluatie op niveau 4 41
- 4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren 42

5 Toets en dictees 43

- 5.1 Instaptoets niveau 4 43
- 5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 4 44
- 5.1.2 Registratieformulieren instaptoets niveau 4 45
- 5.2 Controledictees 47
- 5.3 Einddictees en totaaldictee 51
- 5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, eind- en totaallictees niveau 4 53
- 5.3.2 Registratieformulieren controle-, eind- en totaallictees niveau 4 54

6 Woordenlijsten 56

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 4 is een onderdeel van de methode 'Spelling in de lift PLUS'. Aan de hand van deze methode willen wij kinderen met spellingproblemen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden aanleren. Voor een nadere toelichting op deze doelstelling verwijzen wij u naar de Algemene Inleiding. Het is de bedoeling dat kinderen de woorden die hen geleerd worden niet alleen goed schrijven in een dictee, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik. Hiertoe zijn speciale oefeningen opgenomen. Verder zal een leerkracht er voortdurend attent op moeten zijn dat het geleerde toegepast wordt.

1.2 Doelstellingen van niveau 4

Op dit niveau wordt de spelling aangeleerd van veelvoorkomende woorden die bestaan uit één klankgroep en in een van de volgende spellingcategorieën vallen:

- aai • ooi • oei, (bijvoorbeeld: zwaai, mooi, groei)
- eer • oor • eur, (bijvoorbeeld: meer, boor, deur)
- d • t, (bijvoorbeeld: hand, nest)
- ei • ij, (bijvoorbeeld: klein, rijk)

Daarna wordt deze kennis in '☒ Meer en weer' toegepast op veelvoorkomende samengestelde woorden, waarvan de onderdelen tot bovengenoemde of reeds op niveau 1 t/m 3 behandelde categorieën behoren (bijvoorbeeld: draaideur, paspoort, reisgeld, rijpaard).

2 Analyse van de beginsituatie

2.1 Analyse van de beginsituatie (algemeen)

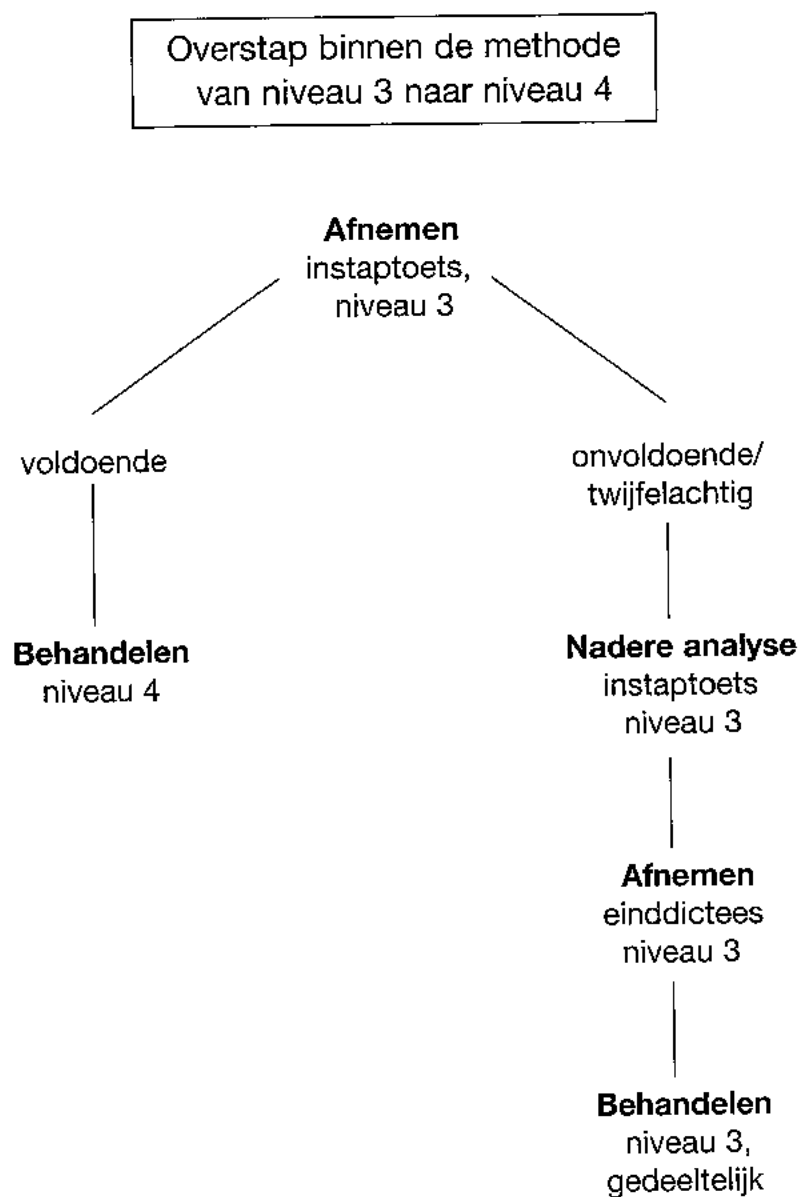
Voordat men gaat werken met de methode 'Spelling in de lift PLUS' wordt de bijbehorende instaptoets afgenomen. Voor de complete instaptoets verwijzen wij naar de Algemene Inleiding.

Maakt een kind 80%, dus 16 van de 20 woorden goed, dan kan men aannemen dat het niveau wordt beheerst en kan men overstappen naar het volgende niveau. Maakt een kind echter meer dan 4 fouten, dan is een analyse van de beginsituatie op het betreffende niveau noodzakelijk.

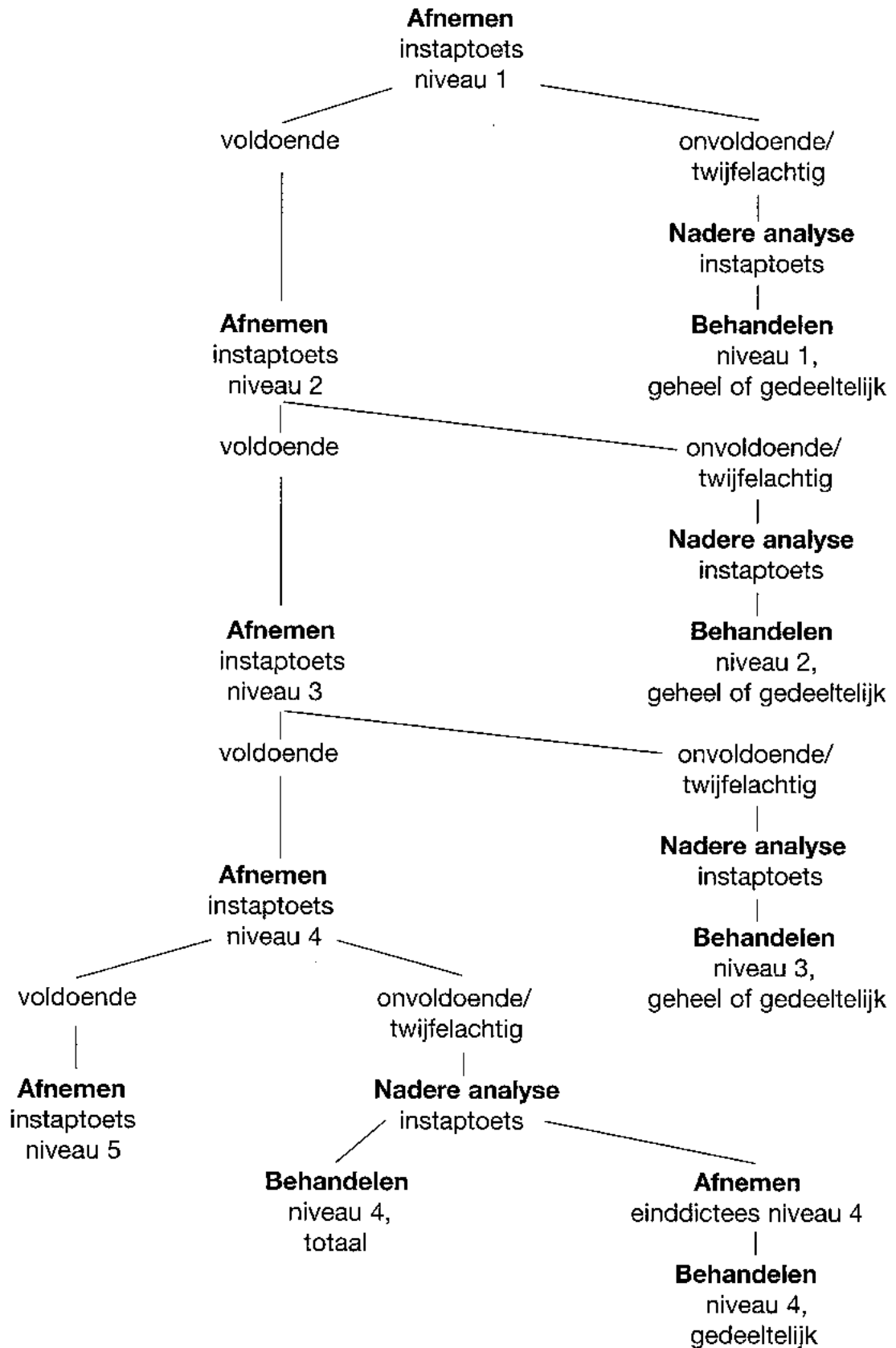
2.2 Analyse van de beginsituatie op niveau 4

Bij kinderen die met 'Spelling in de lift PLUS' werken, zal men anders te werk gaan bij het bepalen van de beginsituatie dan bij kinderen die tussentijds in de methode stappen. In 2.2.1 wordt voor beide groepen de te volgen werkwijze schematisch gepresenteerd. Daarna worden in 2.2.2 en 2.2.3 beide modellen (beslismomen) nader toegelicht.

2.2.1 Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie

Instap voor kinderen die al spelling
(met een andere methode) hebben gehad.

2.2.2 Overstap van niveau 3 naar niveau 4

De instaptoets, hier wellicht beter uitstaptoets genoemd, van niveau 3 kan dienen als instaptoets voor niveau 4. Deze is te vinden in de handleiding van niveau 3 (paragraaf 5.1) of in de Algemene Inleiding. In deze toets wordt nagegaan of het schrijven van woorden, die uit één klankgroep (resp. lettergreep) bestaan en vallen in de categorieën: combinaties van drie of meer medeklinkers; ng • nk; f • v; s • z, voldoende beheerst wordt (80% of meer goed).

Is er sprake van voldoende beheersing, dan kan worden overgestapt naar niveau 4. Is er sprake van onvoldoende of twijfelachtige beheersing, dan zal eerst moeten worden nagegaan, wat het kind precies fout doet. Dit kan bijvoorbeeld met behulp van de einddictees van niveau 3. Daarna kan besloten worden of en zo ja welke stof van niveau 3 eerst herhaald zal moeten worden.

2.2.3 Instap voor kinderen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad.

Men controleert eerst of niveau 1 beheerst wordt. Is dit het geval, dan neemt men de instaptoets van niveau 2 af. Wordt ook dit beheerst, dan volgt afname van niveau 3, enzovoort.

De A- en B-versie van de instaptoets van niveau 4 zijn te vinden in paragraaf 5.1, samen met een voorbeeld van de foutenregistratieformulieren (paragraaf 5.1.2).

Alle foutenregistratieformulieren zijn opgenomen in het kopieerblok.

Het verdient aanbeveling om na te gaan, ook als niveau 4 beheerst wordt, of dat ook geldt met betrekking tot alle vier op niveau 4 behandelde categorieën.

Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van het individuele registratieformulier. Als op niveau 4 van de instaptoets meer dan 4 fouten gemaakt worden, kan de leerkracht door een nadere foutenanalyse bepalen welke oefenstof het kind nodig heeft. Hierbij kan het hiervoor genoemde foutenregistratieformulier gebruikt worden.

Per spellingcategorie kan worden nagegaan of sprake is van voldoende beheersing. Er wordt onderscheid gemaakt tussen categorie- en andere fouten. Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat een kind de combinatie 'aai' goed schrijft, maar met de letter 'f' een fout maakt (voorbeeld: vraai). Binnen niveau 4 zal men dan extra aandacht aan f • v moeten besteden.

Twijfelt men na analyse van de instaptoets of bepaalde leerstofonderdelen moeten worden aangeboden, dan kan men de bij die onderdelen behorende einddictees afnemen. Die dictees zijn opgenomen in paragraaf 5.3.

Bij kinderen met specifieke spellingproblemen kan de leerkracht eventueel een leerinhoud van niveau 4 apart aanbieden. Te denken valt bijvoorbeeld aan een leerling die uitsluitend problemen heeft met het schrijven van een 't' of 'd' aan het eind van woorden. Dan zou men dat onderdeel van het werkboek (blz. 25 t/m 36) met hem kunnen doorwerken.

3 Onderwijsleersituatie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we de aspecten van de onderwijsleersituatie die speciaal betrekking hebben op niveau 4. Voor de aspecten die op het totale pakket betrekking hebben, verwijzen we naar de Algemene Inleiding.

3.2 Leerinhouden en leerprincipes

3.2.1 Leerinhouden

Op niveau 4 komen achtereenvolgens vier spellingcategorieën aan de orde:

WERKBOEK

Basisstof

- I ● aai • ooi • oei
woorden met aai (blz. 2 en 3)
woorden met ooi of aai (blz. 4 en 5)
woorden met oei, ooi of aai (blz. 6 t/m 9)
- II ● eer • oor • eur
woorden met eer (blz. 11 t/m 14)
woorden met oor (blz. 15)
woorden met oor of eer (blz. 16 t/m 19)
woorden met eur, oor of eer (blz. 20 t/m 23)
- III ● d • t
introdunctie verlengings-
regel door middel van een lied (blz. 25)
woorden met t aan het eind (blz. 26 t/m 28)
woorden met d aan het eind (blz. 29 t/m 32)
woorden met t of d aan het eind (blz. 33 t/m 35)
woorden met t of d aan het eind
waarop de verlengingsregel niet
van toepassing is (blz. 36)
- IV ● ei • ij
introdunctie en inprenting door middel
van het ei-verhaal (blz. 38 t/m 41)
woorden met ei (blz. 42 t/m 48)
woorden met ij (blz. 49 en 50)
woorden met ei of ij (blz. 51 t/m 55)

KOPIEERBLOK

Extra stof

☒ *Nog een keer*

- I ● aai • ooi • oei
aai (blz. 4. ☒.2)
aai, ooi (blz. 4. ☒.3)
aai, ooi, oei (blz. 4. ☒.4)
- II ● eer • oor • eur
eer (blz. 4. ☒.5)
eer, oor (blz. 4. ☒.6)
eer, oor, eur (blz. 4. ☒.7)
- III ● d • t
woorden met -t aan het eind (blz. 4. ☒.8)
woorden met -d aan het eind (blz. 4. ☒.9)
woorden met -t of -d aan het eind (blz. 4. ☒.10)
- IV ● ei • ij
ei (blz. 4. ☒.11)
ij (blz. 4. ☒.12)
ei, ij (blz. 4. ☒.13)

☐ *Net iets meer*

- I ● aai • ooi • oei
aai (blz.4. ☐.2)
aai, ooi (blz.4. ☐.3)
aai, ooi, oei (blz.4. ☐.4)
- II ● eer • oor • eur
eer (blz.4. ☐.5)
eer, oor (blz.4. ☐.6)
eer, oor, eur (blz.4. ☐.7)
- III ● d • t
woorden met -t aan het eind (blz.4. ☐.8)
woorden met -d aan het eind (blz.4. ☐.9)
woorden met -t of -d aan het eind (blz.4. ☐.10)
- IV ● ei • ij
ei (blz.4. ☐.11)
ij (blz.4. ☐.12)
ei, ij (blz.4. ☐.13)

Keuzestof

☐ *Meer en weer*

- herhaling van niveau 1 t/m 4
alles door elkaar (blz. 4. ☐.2 t/m 4. ☐.6)
- samengestelde woorden
van niveau 4 (blz. 4. ☐.7 t/m 4. ☐.11)

De aangeboden woorden zijn zoveel mogelijk beperkt tot voor kinderen bekende en in het Nederlands veelvoorkomende woorden. Voor een lijst van deze woorden verwijzen we naar hoofdstuk 6.

Woorden met spellingproblemen die pas op een hoger niveau behandeld worden (bijvoorbeeld: au - ou) worden nog niet aangeleerd. Ze mogen dan ook niet in de dictees voorkomen.

Werkwoordvormen komen aan de orde voorzover zij vallen onder de categorie veelgebruikte woorden. Het systematisch vervoegen van werkwoorden komt niet aan bod.

3.2.2 Leerprincipes

Oriënteren en optimaliseren

Voor een nadere toelichting op de verschillende leerprincipes wordt verwezen naar de Algemene Inleiding (paragraaf 3.1.3). Hier wordt besproken op welke wijze oriënteren en optimaliseren op niveau 4 plaatsvinden.

Oriënteren

- De woorden van niveau 4 zijn niet uitsluitend met behulp van de hoofdregel van de Nederlandse spelling (dat wil zeggen de regel van de beschaafde uitspraak) aan te leren, al is ook op dit niveau het goed luisteren naar de woorden de eerste oriëntering. Daarnaast vindt de oriëntatie op verschillende manieren plaats.

- Bij het aanbieden van de spellingcategorieën is een volgorde van gemakkelijk naar moeilijk aangehouden.

- I De drietekenklanken aai, ooi, oei moeten als één geheel ingeprent worden. Als hulpregel geldt dat aan het eind van een woord nooit een 'j' kan staan. Bovendien schrijf je na de aa, oo, of oe een 'i' als je een 'j' hoort.

- II Bij het aanleren van eer, oor, eur noemen we de 'r' de plaagletter. De kinderen wordt geleerd dat de ee, oo en eu onder invloed van de 'r' anders gaan klinken.

Als aanvulling op de hoofdregel geldt: 'Luister goed en denk aan de plaagletter.'

- III Bij de woorden met een 'd' of een 't' aan het eind wordt de volgende hoofdregel aangeleerd:

'Wanneer je aan het eind van een woord een 't' hoort moet je het woord langer maken om te weten of je een 't' of een 'd' moet schrijven.'

Deze hoofdregel wordt in het werkboek duidelijk gemaakt met behulp van een lied op bladzijde 25: 'een d of een t'.

Bij het langer maken wordt, zo mogelijk, het woord in het meervoud gezet. Lukt dat niet, dan wordt er een bijvoeglijk naamwoord van gemaakt. Er blijven woorden over, die niet langer gemaakt kunnen worden zoals: niet, het, tot, fruit.

Wij bieden daarom de volgende hulpregel aan:

'Sommige woorden kun je niet zo goed langer maken om te horen of je een 't' of een 'd' schrijft. Die woorden schrijf je altijd met een t, behalve zand, geld, grond en grind.'

Ter ondersteuning wordt het volgende zinnetje aangeboden:

Het geld lag op de grond tussen het zand en het grind.

IV Voor het aanleren van woorden met 'ei' of 'ij' zijn geen regels te geven.

Daarom vindt het aanleren in een zinvol verband plaats. Dit gebeurt door middel van het inprenten van een zogenaamd 'ei-verhaal'. De woorden die niet in het 'ei-verhaal' voorkomen, worden met een ij geschreven.

Het leren van het ei-verhaal wordt ondersteund door plaatjes. Het memoriseren wordt vergemakkelijkt doordat het verhaal zoveel mogelijk op rijm is gezet.

- In '☒ Meer en weer' van het kopieerblok vindt oriëntatie plaats met betrekking tot de woorden die zijn samengesteld uit de eerder behandelde woorden van niveau 1 t/m 4 (voorbeelden: plooirok, voorruit, feestzaal, eigeel).

- De oriëntatie op de betekenis van de gebruikte woorden is ook hier weer van groot belang. In de oefeningen wordt hier aandacht aan besteed. Ook de leerkracht moet dit regelmatig doen, bijvoorbeeld door de kinderen de woorden in zinnen te laten gebruiken.

Optimaliseren

- Achtereenvolgens gaat het hierbij om het verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren.

Bij het *verinnerlijken* gaat het erom dat de kinderen een woord niet meer hardop auditief hoeven te analyseren, of de spellingregel hardop te zeggen, maar dat ze dit fluisterend voor zichzelf of in zichzelf kunnen doen.

Het *verkorten* wordt onder meer geoefend door wisselrijtjes en rijmoefeningen.

Automatiseren van de vaardigheid vindt plaats door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw aan te bieden. Het doel hiervan is om te komen tot een goed auditief, visueel en schrijfmotorisch woordbeeld.

Aan het *generaliseren* wordt gewerkt door kinderen zelf woorden te laten bedenken, woorden in zinsverband te laten gebruiken, een verhaal af te laten maken enzovoort. Ook het laten maken van samengestelde woorden is een vorm van generaliseren. Het is erg belangrijk om veel aandacht te besteden aan de oefeningen die tot doel hebben om de geleerde vaardigheid in verschillende situaties te leren toepassen.

Hiermee hopen we te bereiken dat kinderen ook buiten de spellinglessen aandacht besteden aan de juiste schrijfwijze van woorden.

Isoleren, discrimineren en integreren

Op niveau 4 wordt bij elke spellingcategorie eerst een beperkt aantal woorden met een bepaalde moeilijkheid geïsoleerd aangeboden, bijvoorbeeld woorden met een 't' aan het eind. Daarna volgt een aantal woorden die uitsluitend een

andere moeilijkheid, in het genoemde voorbeeld 'd' aan het eind, bevatten. Pas daarna worden woorden met de ene (eind -t) of de andere moeilijkheid (eind -d) door elkaar heen aangeboden. De kinderen leren ook steeds hoe ze de opgedane kennis zelf kunnen gebruiken, onder meer bij het maken van samengestelde woorden.

Dit laatste vindt plaats in '☒ Meer en weer' (het laatste onderdeel van het kopieerblok), waarin ook een herhaling van het eerder geleerde plaatsvindt.

Voor de leerprincipes **controleren** en **motiveren** wordt verwezen naar de Algemene Inleiding (paragraaf 3.1.3).

3.3 Didactische werkvormen

Hierbij onderscheiden we op niveau 4:

a de oefeningen en aanwijzingen uit de handleiding

b de oefeningen uit het werkboek

c de oefeningen uit het kopieerblok die bestaan uit:

☒ Nog een keer:

herhalingsstof voor uitvallers gekoppeld aan de controledictees.

☒ Net iets meer:

verrijkingsstof gekoppeld aan de controledictees.

☒ Meer en weer:

generalisatiestof voor alle kinderen.

3.3.1 De handleiding

Hierin zijn de instructies bij de oefeningen te vinden. Die dienen onder meer te omvatten: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, het leiding geven aan auditieve oefeningen, het inprenten van het lied 'een d of een t' en het ei-verhaal, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek, het nabespreken van de gemaakte oefeningen (met een individueel kind of klassikaal voor het bord).

Zowel de *bordlessen* als de *auditieve oefeningen* zijn zeer belangrijk. Ze dienen ter introductie van nieuwe stof en sluiten zoveel mogelijk aan op de nieuw aangeboden leerstof of bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor.

Ook de verschillende *dictees* zijn in de handleiding te vinden. Voor een goede controle van het spellingproces dienen ze regelmatig afgenomen, geanalyseerd en nabesproken te worden.

Naast woorddictees zijn er zinnendictees om te kijken of de spelling niet alleen op woordniveau beheerst wordt, maar ook op zinsniveau functioneert.

3.3.2 Het werkboek

Basisstof

Het oefenen van nieuwe spellingcategorieën gebeurt onder andere door auditieve en visuele inprenting, het invullen van woorden bij plaatjes of in zinnen enzovoort. Daarna volgen discriminatieoefeningen en oefeningen waar de kinderen de opgedane kennis zelf moeten gebruiken.

In de methode wordt *meer dan één informatiekanaal* ingeschakeld. Er zijn naast auditieve oefeningen ook opdrachten waarbij het accent meer op het visuele aspect ligt. Door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw te laten schrijven wordt een schrijfmotorisch woordbeeld ingeslepen. Naast deze grafisch-fonologische informatie wordt ook aandacht besteed aan semantische en syntactische functies door met behulp van afbeeldingen of eenvoudige zinnen de betekenis van woorden te verduidelijken en aan te geven hoe ze gebruikt kunnen worden.

Instructie door de leerkracht is beslist noodzakelijk bij het gebruik van deze methode. Het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Bordlessen en auditieve oefeningen, die onder leiding van de leerkracht gedaan moeten worden, vormen een wezenlijk onderdeel van de methode. De aanwijzingen bij de oefeningen zullen niet alle kinderen zelf kunnen lezen. Het is belangrijk dat de leerkracht controleert of de kinderen de bedoeling van de opdracht begrepen hebben en of zij de betekenis van de woorden kennen. Hoe spellingonderwijs in een groep of in een school georganiseerd kan worden, zodanig dat alle kinderen op hun niveau instructie ontvangen, wordt beschreven in de Algemene Inleiding.

3.3.3 Het kopieerblok

Extra stof

☒ *Nog een keer*

(de herhalingsstof voor uitvallers)

Aan ieder controledictiee is een bladzijde herhalingsstof gekoppeld. Als blijkt dat bepaalde spellingstof nog niet voldoende beheerst wordt, kan deze voor extra oefening gebruikt worden. Deze herhalingsstof is te vinden in het kopieerblok (blz. 4. ☒ 2 t/m 4. ☒ 13).

De moeilijkheidsgraad van de oefeningen is vergelijkbaar met die van de basisstof. De aanwijzingen voor de bladzijden herhalingsstof zijn te vinden in deze handleiding namelijk in paragraaf 3.6.3.

☐ *Net iets meer*

(de verrijkingsstof)

Aan ieder controledictiee is ook een bladzijde verrijkingsstof gekoppeld.

Deze is bedoeld voor de betere kinderen, die blijk gegeven hebben de basisstof voldoende te beheersen, maar nog moeten wachten op de (groeps)instructie voordat ze verder kunnen.

De verrijksstof is eveneens opgenomen in het kopieerblok (blz. 4. ☐.2 t/m 4. ☐.13).

De moeilijkheidsgraad van de verrijksstof ligt iets hoger dan van de basisstof. Er wordt een groter beroep gedaan op creativiteit en inventiviteit. In paragraaf 3.6.4 van deze handleiding zijn de aanwijzingen bij de bladzijden verrijksstof te vinden.

Keuzestof

☒ Meer en weer

(de generalisatiestof voor alle kinderen)

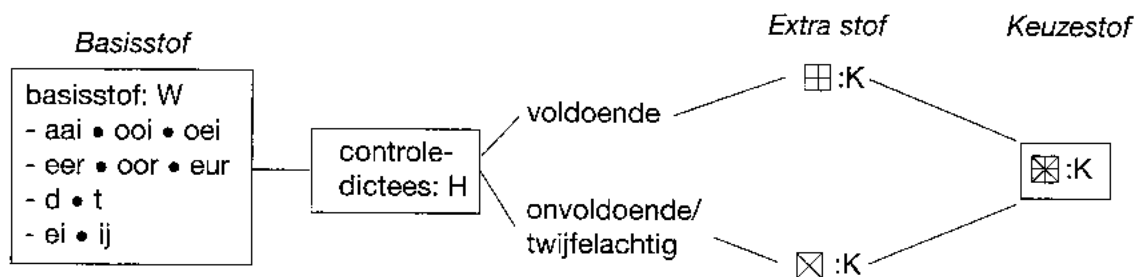
Nadat alle categorieën van niveau 4 afzonderlijk zijn behandeld, is het de bedoeling dat alle kinderen vervolgens '☒ Meer en weer' uit het kopieerblok doorwerken. Hierin wordt al het reeds geleerde van niveau 1 t/m 4 herhaald, maar nu door elkaar.

Onderdeel '☒ Meer en weer' wordt afgesloten met oefeningen waarbij het geleerde van niveau 4 moet worden toegepast op samengestelde woorden. Dit is een vorm van uitbreiding of generalisatie.

De aanwijzingen bij deze oefeningen zijn te vinden in paragraaf 3.6.5 van deze handleiding.

3.4 'Spelling in de lift Plus' als hoofdmethode

Op scholen waar 'Spelling in de lift PLUS' de hoofdmethode is, kan het gebruik van de verschillende onderdelen als volgt in beeld worden gebracht:

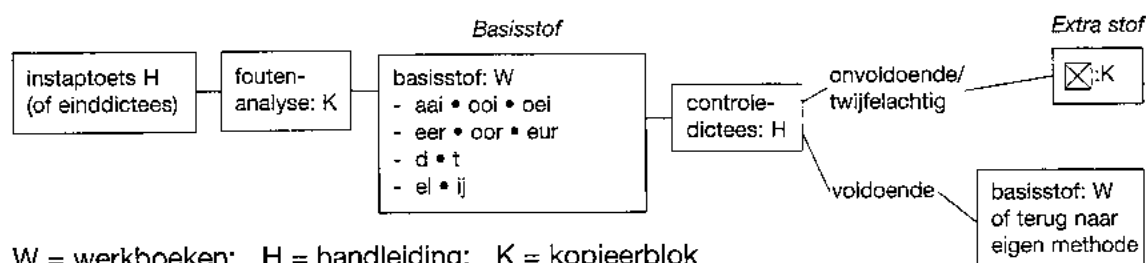
W = werkboeken; H = handleiding; K = kopieerblok

Dus: *alle* kinderen krijgen hier de basisstof uit de werkboeken en na het doorwerken van het werkboek, '☒ Meer en weer' uit het kopieerblok (blz. 4. ☒.2 t/m 4. ☒.11).

Afhankelijk van de prestaties bij de controledictees krijgen sommige kinderen herhalingsstof (☒) of verrijksstof (☐), beide uit het kopieerblok ('☒ Nog een keer': blz. 4. ☒.2 t/m 4. ☒.13 en '☐ Net iets meer': blz. 4. ☐.2 t/m 4. ☐.13).

3.5 'Spelling in de lift Plus' als remediërende methode

Wordt 'Spelling in de lift PLUS' uitsluitend voor het opvullen van hiaten gebruikt (remediërend), dan kan het gebruik er als volgt uitzien:

Op grond van een foutenanalyse wordt met behulp van de registratieformulieren uit het kopieerblok vastgesteld, welke spellingcategorieën onvoldoende of twijfelachtig beheerst worden. Die krijgt het kind dan uit het werkboek van 'Spelling in de lift PLUS' aangeboden.

Bij onvoldoende of twijfelachtige prestaties bij de controledictees kan bovendien herhalingsstof '☒ Nog een keer' uit de kopieerblok worden aangeboden.

Het onderdeel '☐ Net iets meer' (de verrijkingsstof) zal, wanneer 'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode wordt ingezet, niet tot nauwelijks gebruikt worden.

Onderdeel '☒ Meer en weer' (de generalisatiestof) kan gebruikt worden voor de kinderen die problemen hebben met generaliseren van het eerder geleerde. Ook voor kinderen die problemen hebben met het blijven toepassen van een eerder geleerd spellingprobleem als er andere stof bijkomt, kan onderdeel '☒ Meer en weer' een functie hebben.

3.6 Aanwijzingen per bladzijde

3.6.1 Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)

● De takenkaart

De takenkaart (die op de binnenkant van de kft van het werkboek staat) is bedoeld als inleiding op het werkboek. Op deze kaart staat wat de kinderen in het werkboek gaan leren. Het is bovendien de bedoeling dat de kinderen zelf de takenkaart na een gemaakt controledictee invullen. Dit gaat als volgt:

- voldoende beheersing (80% of meer)
- twijfelachtige beheersing (60-80%)
- onvoldoende beheersing (minder dan 60%)

Het tweede vak achter de verschillende leerstofonderdelen is bedoeld om eventueel na een herhaling in te vullen.

● Bordlessen

Bij elke bordles worden in principe de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductie vermeld. Echter: indien materiaal en organisatievorm ontbreken, geldt de volgende standaardformulering:

Materiaal:

bord en/of blaadje

Organisatie:

de kinderen zitten op hun plaats.

● Auditieve oefeningen

De instructie en de aan te bieden woorden staan in een kader.

● Klassikale oefeningen Samen

De instructie voor deze oefeningen is in deze handleiding te vinden. Evenals bij de auditieve oefeningen is er een kader omheen geplaatst.

● Dictees Controledictee Einddictee Totaal dictee

Deze dictees zijn te vinden in de handleiding in respectievelijk paragraaf 5.2 en 5.3.

● Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de kinderen de betekenis van de aangeboden woorden kennen.

Controleer dit regelmatig door de kinderen er naar te vragen of door ze zinnen te laten maken met de desbetreffende woorden. Dit geldt zeker ook voor de samengestelde woorden.

● Zinnen maken

Om spelling te laten functioneren zijn de oefeningen waarbij de kinderen zelf zinnen moeten maken van veel belang.

Let erop dat het tot nu toe geleerde wordt toegepast. Behalve de behandelde woorden van niveau 4 moeten ook die van niveau 1, 2 en 3 correct geschreven zijn. Kinderen die dit aan kunnen, kan men hoofdletters en leestekens laten gebruiken.

● Creativiteit

De creativiteit van kinderen mag niet worden afgeremd! Bij een opdracht zijn soms verschillende antwoorden mogelijk. Als een kind iets anders invult dan ver-

wacht, mag dat vooral niet direct fout gerekend worden. Integendeel, als het antwoord van het kind in de oefening past, verdient het een compliment. Een speels omgaan met taal en spelling is erg belangrijk.

● Bladzijdeaanduiding in het kopieerblok

Bij ieder controledictee staat een verwijzing naar de bijbehorende stof uit '☒ Nog een keer' en '☐ Net iets meer'.

Het eerste cijfer geeft het niveau aan, dan volgt de aard van de stof en ten slotte het paginanummer. 4.☒.2 betekent dus: niveau 4, 'Nog een keer', bladzijde 2.

De keuzestof wordt op eenzelfde manier aangegeven; 4.☒.6 betekent: niveau 4, 'Meer en weer', bladzijde 6.

3.6.2 Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek

BASISSTOF

I AAI • OOI • OEI

● Bladzijde 2

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat als je in een woord aai hoort je aai schrijft.

Introductie:

Schrijf op het bord:

aai

taai

haai

kraait

Laat steeds een kind een woord hardop lezen en onderstreep daarna aai. Vraag nog eens hoe dat uitgesproken wordt en zeg dat je aai altijd met *i* aan het eind moet schrijven. De drietekenklank aai moet dus als één geheel aangeleerd worden.

Als hulpregel kan de kinderen geleerd worden dat aan het eind van een woord nooit een *j* geschreven wordt. Bovendien geldt:

'als je na de aa in een woord een *j* hoort, schrijf je aai'.

Vraag nadat de vier woorden besproken zijn of de kinderen nog meer woorden met aai kennen en schrijf die eventueel onder het rijtje. Sluit de les af met het nog eens groot op het bord schrijven van aai in een kader.

Oefening 1

De woorden zijn:

aai - taai - naai - maai - fraai - waait - draai - maait.

Auditieve oefening

Steek je hand op bij een **aai**-woord:

fraai - vraag - haan - haai - zwaan - maait - zwaait - maan - naait - taai -
aan - aai

Oefening 3

Achtereenvolgens moet worden ingevuld:

zaait - fraai - zwaai - maait - draai - waait - kraai - naait.

● Bladzijde 3

Oefening 3

Herhaal zo nodig nog eens dat na de aa een i geschreven wordt als je een j hoort.

Verder kan het discrimineren tussen ij en aai voor sommige kinderen erg moeilijk zijn. Benadruk vooral het auditieve aspect.

Na oefening 3 wordt het *eerste controledictee* afgenomen.

De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 2.

☒ *Verrijkingsstof*: bladzijde 4. ☒ 2.

● Bladzijde 4

De introductie van de woorden met **ooi** vindt plaats. Leer ooi als één klank aan. Een hulpregel kan zijn dat aan het eind van een woord nooit een j geschreven wordt.

Vanwege het geringe aantal woorden met ooi worden op deze bladzijde de woorden met aai direct herhaald.

Auditieve oefening

Maak er een **aai**- of **ooi**-woord van:

goot - zwaan - kraan - noot - proost - doos - taak - haas

● Bladzijde 5

Oefening 1

De woorden zijn:

nooit - zwaait - prooi - strooit.

Na deze bladzijde volgt weer een *controledictee* dat is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 3.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 4. ☐ 3.

● Bladzijde 6

Vanwege het geringe aantal woorden met **oei** vindt de introductie hiervan plaats tezamen met een herhaling van de woorden met **aai** of **ooi**.

Leer ook de **oei** als één klank aan en herhaal nog eens dat je na de **oe** (**aa**, **oo**) een **i** schrijft, als je een **j** hoort.

Ook geldt weer de regel dat aan het eind van een woord nooit een **j** staat.

Auditieve oefening

Verzin zelf een woord met **aai**, **ooi** of **oei**.

Laat daarna de kinderen woorden met **aai**, **ooi** of **oei** verzinnen.

● Bladzijde 7

Oefening 3 en 4

De woorden zijn:

fraai	hooi	stoei	mooi	knoei	zwaai
draai	prooi	sproei	dooi	foei	draai
saai	gooi	roei	kooi	groeï	naai

Na oefening 4 wordt het *controledictee* afgenomen.

U kunt dit vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 4.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 4. ☐ 4.

● Bladzijde 8

Oefening 1

De goede woorden zijn:

prooi - mooi - haai - kraai - nooit - dooi - roei - stoei - woei.

Oefening 2

Ingevuld moeten worden:

1. ik maai, 2. ik zwaai, 3. ik aai, 4. ik naai, 5. ik gooi, 6. ik strooi, 7. ik sproei,
8. ik groei, 9. de koe loeit, 10. de plant bloeit, 11. de haan kraait.

● Bladzijde 9

Oefening 2

Het is een eerste vereiste dat de kinderen de woorden zelf goed uitspreken. Schenk hier, indien nodig, extra aandacht aan.

Oefening 3

De woorden zijn:

1. roeit, 2. groeit, 3. strooi en 1. sproeit, 2. saai, 3. nooit.

Met het *einddictee* dat in paragraaf 5.3 gevonden kan worden, wordt onderdeel I 'AAI • OOI • OEI' van het werkboek afgesloten.

II EER • OOR • EUR

● Bladzijde 11

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat de ee onder invloed van de (plaagletter) r anders gaat klinken. Benadrukken dat de kinderen steeds goed naar zichzelf luisteren.

Introductie:

Schrijf op het bord:

been - beer.

Lees deze woorden langzaam op.

Onderstreep in beide woorden de ee en vraag of die hetzelfde klinken. Zodra een kind zegt dat ze verschillend klinken, bevestigt u dat. U zegt dat dat de schuld is van de r en dat we die daarom de *plaagletter* noemen.

Noem daarna nog enkele woordparen, benadruk dat ze goed moeten luisteren en schrijf de woorden in rijtjes op het bord, bijvoorbeeld:

mees - meer

speen- speer

Oefening 1

Laat de kinderen goed horen hoe de ee onder invloed van de plaagletter r verandert van klank.

● Bladzijde 12

Auditieve oefening

Maak van de woorden plaagletterwoorden door de laatste letter te veranderen:

kees - lees - neef - been - veel - week - meel - zeem - peen - speen

● Bladzijde 13

In het werkboek worden voor het leren discrimineren alleen woorden met ee en eer gebruikt omdat woorden met ir in het Nederlands nauwelijks voorkomen.

● Bladzijde 14

Oefening 1

Er is meer dan één mogelijkheid.

Zin 1 kan bijvoorbeeld worden: 'Ik slaap graag in bed met mijn beer' of 'Ik slaap graag met mijn beer in bed'.

Zin 2 zou kunnen worden: 'Tien is meer dan twee', maar ook 'Is twee meer dan tien?'.

Moedig hier vooral creatieve oplossingen aan!

Auditieve oefening

In de auditieve oefening moeten de kinderen leren discrimineren tussen de klanken ee en i.

Schrijf alleen de plaagletterwoorden op:

peer - big - heer - keel - pit - meer - mees - beer - hier - keer - mist -
veer - lip - weer - vist - speer - wit - leer - veer - spin - ver - veer

Na deze bladzijde wordt een *controledictee* van woorden met eer afgenomen. Dit is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 5.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 4. ☐ 5.

● Bladzijde 15

In een verhaal worden de woorden met **oor** geïntroduceerd.

Het begrip plaagletter komt terug. Benadrukt moet worden dat de klank van de oo onder invloed van de plaagletter r verandert.

Auditieve oefening

In welk woord hoor je de plaagletter? Steek je vinger op:

boot - door - boos - wolf - door - poort - groot - loop - kop - oor - soort -
moord - poot - rots - woord - blok - koord - spoor - mond - rond - hoorn -
koor - rook

Oefening 3

Laat goed horen hoe de oo van klank verandert onder invloed van de plaagletter r.

● Bladzijde 16

Op deze bladzijde komen de woorden met eer erbij.

Oefening 3

Onder de pijl komt het woord 'koorts' te staan.

● Bladzijde 17

Oefening 1

Laat de kinderen vooral naar creatieve oplossingen zoeken. Het antwoord op zin 1 zou bijvoorbeeld kunnen zijn: 'Nee, ik hoor de bel niet' maar ook 'Nee, ik hoor de fluit'.

● Bladzijde 18

Op bladzijde 18 gaat het om het leren discrimineren tussen or en oor. Vooral het auditieve aspect moet benadrukt worden! Herhaal zo nodig het onderscheid tussen de lange oo en de korte o eerst in woorden waarin de plaagletter r niet voorkomt, dus bijvoorbeeld:
boos - bos, doos - dos.

Auditieve oefening

Welke van de twee is het plaagletterwoord?

sport - spoor	stort - stoort	bord - boord
boor - bord	woord - word	door - dorst
korst - koorts	koord - kort	korf - koor
dor - door	vork - voor	poort - port

Oefening 3

Hier komt ook het klankverschil tussen de ee in eer en de i aan bod.

● Bladzijde 19

Oefening 2

Laat de kinderen eens zien hoeveel verschillende zinnen je wel met twee dezelfde woorden kunt maken. Let, als de kinderen dit tenminste geleerd hebben, op hoofdletters en punten.

Na deze bladzijde dient een *controledictee* als afsluiting van de woorden met oor of eer. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 6.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 4. ☐ 6.

● Bladzijde 20

Hier worden naast woorden met oor of eer voor het eerst woorden met **eur** aangeboden. De 'eu' is de derde en laatste klank die last heeft van de plaagletter 'r'. Laat horen hoe de klank van de eu in een woord zonder r (bijvoorbeeld keus) verschilt van die in een woord met een r achter de eu (bijvoorbeeld deur).

Oefening 1

Het is de bedoeling om de klankverschillen tussen de eu met de plaagletter r en de eu zonder plaagletter goed te laten horen.

Auditieve oefening

Steek je hand op bij een plaagletterwoord:

deur - vlees - bast - beurt - boort - was - wol - bek - beer - koor - geur -
veer - geel - scheur - schip

● Bladzijde 21

Oefening 2

Let behalve op een juiste formulering van de zinnen vooral op een correcte spelling van de woorden met eer, oor, eur.

Oefening 3

De woorden zijn:

eerst - beurt - stoor/soort - scheur.

Na oefening 4 wordt een *controledictee* afgenomen.

De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 7.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 4. ☐ 7.

● Bladzijde 22

Oefening 1

Onder de pijl komt het woord 'voordeur' te staan.

Auditieve oefening

Welke van deze twee woorden is het plaagletterwoord?

Schrijf de plaagletterwoorden op:

kuur - kleur	poort - port
boort - bord	ver - veer
heer - hert	duur - deur
beurt - buurt	kort - koor

Oefening 3

Er moet gediscrimineerd worden tussen eur/uur, oor/or en eur/ur.
Benadruk het auditieve aspect!

● Bladzijde 23

Oefening 2

Laat de leukste verhaaltjes eens voorlezen. Zeg van te voren dat de woorden met eer, oor of eur niet in de gegeven volgorde hoeven voor te komen.

Met het *einddictee* dat te vinden is in paragraaf 5.3, wordt onderdeel II 'EER • OOR • EUR' afgesloten.

III D • T

● Bladzijde 25

Bordles

Doel:

De kinderen de hoofdregel aanleren dat je een woord dat eindigt op de klank t langer moet maken om te weten of je t of d moet schrijven.

Introductie van de hoofdregel vindt plaats door middel van een lied.

Materiaal:

bladzijde 25 uit het werkboek

indien mogelijk een muziekinstrument en/of cassette recorder

het bord

Organisatie:

De kinderen zitten als bij een zangles.

Introductie:

Zing of speel het lied samen met de kinderen. Begeleid hen even met een muziekinstrument. Zet het lied eventueel op een cassettebandje.

Bespreek met de kinderen hoe je de woorden langer kunt maken.

Bij het langer maken wordt het woord zo mogelijk in het meervoud gezet. Lukt dat niet dan wordt er een bijvoeglijk naamwoord van gemaakt. Dus:

kat - katten, wit - witte, pret - prettig, hond - honden, goed - goede, moed - moedig.

Schrijf steeds het woord met d of t aan het eind op het bord en onderstreep de laatste letter.

● Bladzijde 26

Allereerst worden woorden met een t aan het eind aangeleerd.

Auditieve oefening

Zing het lied en verwoord de regel. Lees het onderstaande verhaal voor.

De kinderen moeten bij elk woord dat eindigt op de klank t een van tevoren afgesproken teken geven en vervolgens dit woord langer maken.

Mijn nicht was gisteren jarig. 's Middags was er feest bij haar. Ook ik was haar gast. Haar huis is in een straat vlakbij de markt. Mijn nicht droeg een lint in haar staart. Haar broer speelde nog een stuk op zijn fluit. Er was veel post voor haar gekomen, ook een kaart van mij. We hebben veel spelletjes in de buurt gedaan. Daarna hebben we friet gegeten. Na afloop was er van de taart ook weinig meer over.

● Bladzijde 28

Auditieve oefening

Laat de onderstaande woorden verlengen. Laat het woord eindigend op een t opschrijven.

fluit - pot - brood - bord - voet - kast - hand - hoofd

De bladzijde wordt afgesloten door een *controledictee* dat u kunt vinden in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 4. ☒ .8.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 4. ☐ .8.

● Bladzijde 29

Aan het begin van de bladzijde wordt de hoofdregel nogmaals herhaald. Vanaf deze bladzijde worden de woorden met d op het eind aangeboden.

Auditieve oefening

Bespreek de regel uit het lied nog eens. Lees daarna de onderstaande zinnen op.

Laat de kinderen het ontbrekende woord met een t-klank op het eind invullen, en daarna langer maken. Ze moeten nu kiezen tussen d of t. De woorden die op d of t eindigen worden op het bord geschreven.

's Nachts slaap ik in mijn

De bakker bakt een

Ik naai met naald en

Woedend balde hij zijn

Ik krijg van de slager altijd een stuk

Er lagen allerlei schelpen op het

De hond ligt warm in zijn

● Bladzijde 30

Auditieve oefening

Het probleem is dat de kinderen zelf vaak niet aanvoelen of een meervoud of bijvoeglijk naamwoord al of niet goed klinkt: is het honden of honten, harte of harde?

Oefen daarom met woorden uit de woordenlijsten (zie hoofdstuk 6) vooral met de 'moeilijke' woorden, bijvoorbeeld: bont, eerst, kort, eind, rond, enzovoort. Laat telkens langer maken:

bonte, eerste, korte, enzovoort.

Laat het kind een zin met het woord bedenken. Daarna moet het kind aangeven welke letter aan het eind komt.

● Bladzijde 32

Oefening 2

Wijs de kinderen op de richting bij het invullen.

De woorden van de puzzel zijn:

1. rood, 2. mond, 3. woord, 4. bord, 5. rond, 6. vriend, 7. lied,
8. draad, 9. noord, 10. paard, 11. goed.

Na oefening 3 volgt een *controledictee*.

De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 4. ☒ 9.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 4. ☐ 9.

● Bladzijde 33

Deze bladzijde begint met een herhaling van de regel.

Vanaf deze bladzijde worden de t- en d-woorden door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

Bied woorden uit de woordenlijst (hoofdstuk 6) aan. Laat de kinderen zelf eerst de woorden langer maken. Bij een t-woord kan men bijvoorbeeld de duim omhoog steken en bij een d-woord de duim omlaag.

● Bladzijde 34

Aan het eind van deze bladzijde volgt een *controledictee* dat is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 4. ☒ 10.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 4. ☐ 10.

● Bladzijde 36

Zing het lied nog eens en laat de kinderen de d • t-regel nog eens verwoorden. Vertel de kinderen dat er helaas ook uitzonderingen zijn op de regel en bied de hulpregel aan die bovenaan deze bladzijde in het werkboek staat.

De bladzijde wordt afgesloten met een *einddictee* dat tevens als afsluiting dient van onderdeel III 'D • T' van het werkboek. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

IV EI • IJ

● Bladzijde 38 en 39

Bordles

Doel:

De introductie van de ei-woorden in een verhaal.

Materiaal:

bladzijden 38 en 39 uit het werkboek
het bord

Introductie:

Leg uit dat het ei-verhaal een hulpmiddel is om te onthouden welke woorden je met ei moet schrijven.

Lees het verhaal eerst samen met de kinderen. Laat daarna achtereenvolgens verschillende kinderen een stukje lezen.

Schrijf tenslotte de ei-woorden nog eens op het bord, onderstreep de ei. Sluit de les af door in een tekening van een ei nog eens met grote letters ei te schrijven. (Wijs de kinderen eventueel op het ezelsbruggetje dat de e eerst komt, omdat een ei rond is)

● Bladzijde 40 en 41

Op deze bladzijden wordt aandacht besteed aan het inprenten van de ei-woorden.

Lees het verhaal nog eens voor, maar laat nu de kinderen de goede ei-woorden noemen.

Doe dit op twee manieren:

1. Lees de eerste zin helemaal voor (ook het ei-woord) en lees de tweede zin gedeeltelijk, waarna de kinderen het ei-woord noemen enzovoort.
2. Lees de zinnen, maar laat alle ei-woorden door de kinderen benoemen.

Tot slot worden de ei-woorden door het kind ingevuld.

Indien het nodig is mag het ei-verhaal nog eens geraadpleegd worden.

● Bladzijde 42

Op de bladzijden 42 t/m 48 worden de ei-woorden verder ingeprent door middel van gevarieerde oefeningen.

Bij een aantal oefeningen is er nog een duidelijk verband met het ei-verhaal, bij andere oefeningen wordt het verhaal wat meer losgelaten.

Bij twijfel moet het kind echter altijd op het ei-verhaal terug kunnen vallen door het bijvoorbeeld nog eens na te kijken of enkele zinnen op te zeggen.

Oefening 3

Er staat:

'Wij gaan graag naar de hei.'

'Moeder zei, dat ik naar bed moest.'

● Bladzijde 43

Oefening 2

Onder de pijl komt het woord 'plein' te staan.

● Bladzijde 46

Oefening 4

Moedig de creativiteit aan.

● Bladzijde 47

Oefening 2

Van boven naar beneden moeten de volgende woorden ingevuld worden:

ei - kei - klei - klein.

Oefening 3

De goede zinnen zijn:

'De kleine meid gaat op reis'.

'Aan het eind van de straat is een plein'.

'De trein gaat niet naar de hei'.

● Bladzijde 48

Oefening 1

Zelf zinnen maken is erg belangrijk. Behalve de ei-woorden moeten ook woorden, die behandeld zijn op niveau 1 t/m 3, goed geschreven worden.

Bladzijde 48 wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒ 11.

☒ *Verrijkingsstof*: bladzijde 4. ☒ 11.

● Bladzijde 49

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat als je ei • ij hoort, je ij schrijft als het woord niet in het ei-verhaal staat.

Introductie:

Er zijn veel woorden waarin we ei • ij horen. We hebben net geleerd bij welke woorden er een ei geschreven moet worden. Laten we nu eens samen woorden opschrijven die juist met ij geschreven moeten worden.

De leerkracht noemt steeds een woord met een ij uit de woordenlijst van hoofdstuk 6 en vraagt of het in het ei-verhaal staat. Daarna schrijft hij het woord op het bord en laat de kinderen de woorden op een blaadje schrijven.

● Bladzijde 50

Oefening 1

De ketting moet als volgt geregen worden:

blij - ijs - strijd - dijk - kwijt - tijd - dijk.

Oefening 3

De woorden zijn:

kwijt - vrij - spijt - wijn - wijs - zwijgt - grijs - rijk.

De bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

De controledictees zijn opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒.12.

☒ *Verrijkingstof*: bladzijde 4. ☒.12.

● Bladzijde 51

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat als je ei • ij hoort, het woord met ei of ij geschreven moet worden.

Materiaal:

Plaatjes of voorwerpen, die met een ei of ij geschreven moeten worden. Bijvoorbeeld: ijs - lijst - lijm - pijl - pijp - prijs - vijf - bijl en trein - ei - geit - teil - prei - zeil - dweil - kei.

Introductie:

Ik laat jullie zo een voorwerp of een plaatje zien. Schrijf je het woord met een ij dan gaan jullie staan, schrijf je het met een ei dan blijven jullie zitten. Herhaal dit eventueel met een groepje kinderen dat hier moeite mee blijkt te hebben. Als variatie kunnen de woorden resp. in een ijsje of ei op het bord geschreven worden.

● Bladzijde 52

Oefening 2

Hier wordt aandacht besteed aan het probleem van de woorden die je zowel met ei als ij kunt schrijven, bijvoorbeeld wij en wei.

De kinderen moeten hier leren om goed op de betekenis van het woord te letten. Bij de woorden met ij gaat het hier steeds om personen.

● Bladzijde 53

Oefening 3

Er wordt aandacht besteed aan werkwoorden met ij of ei.

Na oefening 3 wordt het *controledictee* afgenomen, dat u kunt vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 4. ☒.13.

☐ *Verrijdingsstof*: bladzijde 4. ☐.13.

● Bladzijde 55

Oefening 2

De oplossing van de kruiswoordpuzzel is:

horizontaal	verticaal
1. wei	2. ei
5. rijk	3. mei
7. geit	4. bij
9. kei	5. rij
10. ijs	6. klein
11. fijn	7. grijs
12. lijn	8. trein

Oefening 3

De volgende woorden moeten in de zinnen ingevuld worden:

1. eind, 2. prijs, 3. spijt, 4. grijs, 5. dweil, 6. plein, 7. rijst.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *einddictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

Hiermee wordt onderdeel IV 'EI • IJ' afgesloten.

3.6.3 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

- ☒ NOG EEN KEER
(blz. 4. ☒.2 t/m 4. ☒.13)

Algemeen

Aan ieder controledictee uit het werkboek is een bladzijde met herhalingsstof gekoppeld. Wanneer een kind het controledictee niet voor 80% of meer goed maakt, dat wil zeggen wanneer er sprake is van twijfelachtige of onvoldoende beheersing, kan men het kind extra oefenstof met betrekking tot de aangeboden leerstof uit ' ☒ Nog een keer' van het kopieerblok laten maken.

Met uitzondering van bladzijden met herhalingsstof die betrekking hebben op de categorie ei • ij beginnen alle bladzijden met een auditieve oefening. Deze auditieve oefening sluit aan bij de aangeboden leerstof op die betreffende bladzijde met herhalingsstof.

1 AAI • OOI • OEI

- **Bladzijde 4. ☒.2**
(na controledictee bladzijde 3 van het werkboek)

Auditieve oefening

Steek je hand op bij een **aai**-woord:
fraai - vraag - haan - haai - zwaan - maait - zwaait - maan -
naait - taai - aan - aai

Oefening 2

Er wordt een beroep gedaan op de kennis van woordbeelden, hoewel bij het bepalen van de juiste schrijfwijze van swaai en vraai ook de auditieve waarneming ingeschakeld kan worden.

- **Bladzijde 4. ☒.3**
(na controledictee bladzijde 5 van het werkboek)

Auditieve oefening

Maak er een **aai**- of **ooi**-woord van:
goot - zwaan - kraan - noot - proost - doos - taak - haas

● **Bladzijde 4.☒.4**

(na controledictee bladzijde 7 van het werkboek).

Auditieve oefening

Verzin zelf een woord met **aai**, **ooi** of **oei**.

Laat daarna de kinderen woorden met aai, ooi of oei verzinnen.

II EER • OOR • EUR

● **Bladzijde 4.☒.5**

(na controledictee bladzijde 14 van het werkboek).

Auditieve oefening

In de auditieve oefening moeten de kinderen leren discrimineren tussen de klanken ee en i.

Schrijf alleen de plaagletterwoorden op:

peer - big - heer - keel - pit - meer - mees - beer - hier - keer -

mist - veer - lip - weer - vist - speer - wit - leer - veer - spin - ver - veer

Oefening 2

De zinnen zijn:

'Op een keer at ik een peer.'

'Ik speel met mijn beer.'

'Mijn tas is van leer.'

'Ik dank je zeer.'

'Hij heeft een veer en een speer.'

● **Bladzijde 4.☒.6**

(na controledictee bladzijde 19 van het werkboek).

Auditieve oefening

Welke van de twee is het plaagletterwoord?

sport - spoor

stort - stoort

bord - boord

boor - bord

woord - word

door - dorst

korst - koorts

koord - kort

korf - koor

dor - door

vork - voor

poort - port

Oefening 2

De woordketting is:

leer - raam - meer - rok - koor - roos - spoor.

● **Bladzijde 4. ☒.7**

(na controledictee bladzijde 21 van het werkboek).

Auditieve oefening

Steek je hand op bij een plaagletterwoord:

deur - vlees - bast - beurt - boort - was - wol - bek - beer - koor - geur - veer
- geel - scheur - schip

III D • T

● **Bladzijde 4. ☒.8**

(na controledictee bladzijde 28 van het werkboek)

Auditieve oefening

Zing het lied en verwoord de regel. Lees het onderstaande verhaal voor.
De kinderen moeten bij elk woord dat eindigt op de klank **t** een van te voren
afgesproken teken geven en vervolgens dit woord langer maken.
Mijn nicht was gisteren jarig. 's Middags was er feest bij haar. Ook ik was
haar gast. Haar huis is in een straat vlakbij de markt. Mijn nicht droeg een
lint in haar staart. Haar broer speelde nog een stuk op zijn fluit. Er was veel
post voor haar gekomen, ook een kaart van mij. We hebben veel spelletjes
in de buurt gedaan. Daarna hebben we friet gegeten. Na afloop was er van
de taart ook weinig meer over.

Oefening 2

De woorden zijn:

lint - kast - list - kist - kant - kort - krant - korst.

● **Bladzijde 4.☒.9**

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek)

Auditieve oefening

Bespreek de regel uit het lied nog eens. Lees daarna de onderstaande zinnen op.

Laat de kinderen het ontbrekende woord met een t-klank op het eind invullen, en daarna langer maken. Ze moeten nu kiezen tussen d of t. De woorden die op d of t eindigen worden op het bord geschreven.

's Nachts slaap ik in mijn

De bakker bakt een

Ik naai met naald en

Woedend balde hij zijn

Ik krijg van de slager altijd een stuk

Er lagen allerlei schelpen op het

De hond ligt warm in zijn

● **Bladzijde 4.☒.10**

(na controledictee bladzijde 34 van het werkboek)

Auditieve oefening

Bied woorden uit de woordenlijst (hoofdstuk 6) aan. Laat de kinderen zelf eerst de woorden langer maken. Bij een t-woord kan men bijvoorbeeld de duim omhoog steken en bij een d-woord de duim omlaag.

Oefening 2

Onder de pijl komt 'taart' te staan.

IV EI • IJ

● **Bladzijde 4.☒.11**

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek)

Oefening 3

Indien een kind rijmwoorden met ij invult, vraag dan na of hij ook een rijmwoord met ei weet.

● **Bladzijde 4.☒.12**

(na controledictee bladzijde 50 van het werkboek)

● **Bladzijde 4.☒.13**

(na controledictee bladzijde 53 van het werkboek)

3.6.4 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☐ **NET IETS MEER**

(blz 4.☐.2 t/m 4.☐.13)

Algemeen

Aan ieder controledictee van het werkboek is een bladzijde met verrijkingstof gekoppeld. Indien een kind het controledictee voldoende maakt, dat wil zeggen voor 80% of meer goed, kan deze extra stof worden aangeboden. De stof gaat over dezelfde leerstofcategorie, maar de moeilijkheidsgraad van de oefeningen ligt iets hoger dan in het werkboek voor de basisstof.

Creativiteit moet worden aangemoedigd. Dit geldt ook voor oefeningen waarbij zelf zinnen gemaakt moeten worden. Let erop dat de woorden van niveau 1 t/m 3 en de reeds behandelde woorden van niveau 4 goed geschreven worden.

Indien het controledictee door *alle* kinderen beheerst wordt, kan direct met de basisstof uit het werkboek verder gegaan worden en kan herhalings- en verrijkingstof worden overgeslagen.

I AAI • OOI • OEI

● **Bladzijde 4.☐.2**

(na controledictee bladzijde 3 van het werkboek)

Oefening 1

Het gaat om het discrimineren tussen aa, aai en ij.
Let erop dat het kind de klanken goed uitspreekt.

● **Bladzijde 4.☐.3**

(na controledictee bladzijde 5 van het werkboek)

Oefening 2

Onder de pijl komt 'nooit' te staan.

Oefening 3

De woorden zijn:

taai - nooit - kooi - hooi - naait.

● **Bladzijde 4. 4.4**

(na controledictee bladzijde 7 van het werkboek)

Oefening 2

Het woord is : 'sproeit'

II EER • OOR • EUR

● **Bladzijde 4. 4.5**

(na controledictee bladzijde 14 van het werkboek)

Oefening 3

De eer-woorden zijn:

(s)peer - heer - leer(t) - keer(t) - veer - teer.

● **Bladzijde 4. 4.6**

(na controledictee bladzijde 19 van het werkboek)

● **Bladzijde 4. 4.7**

(na controledictee bladzijde 21 van het werkboek)

III D • T

● **Bladzijde 4. 4.8**

(na controledictee bladzijde 28 van het werkboek)

Oefening 2

De goede woorden zijn:

1. nest, 2. rijst, 3. korst, 4. dienst, 5. liefst, 6. grootst.

● **Bladzijde 4. 4.9**

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek)

Oefening 1

Indien een kind rijmwoorden met t gebruikt, vraag dan of hij ook rijmwoorden met d weet.

● **Bladzijde 4. 4.10**

(na controledictee bladzijde 34 van het werkboek)

Oefening 1

De titel is 'Naar de kust'.

Oefening 2

Onder de pijl komt 'grootst' te staan.

IV EI • IJ

● Bladzijde 4.田.11

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek)

Oefening 1

De goede ei-woorden zijn:

reis - trein - wei - geit - zei - prei.

Oefening 2

Bespreek, indien nodig, deze oefening aan de hand van de betekenis van de woorden.

● Bladzijde 4.田.12

(na controledictee bladzijde 50 van het werkboek)

Oefening 2

De ij-woorden die ingevuld kunnen worden zijn:

1. strijkt, 2. grijp, 3. schrijft, 4. pijp, 5. pijn, 6. schijnt.

● Bladzijde 4.田.13

(na controledictee bladzijde 53 van het werkboek)

3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

KEUZESTOF

☒ MEER EN WEER

(blz. 4.田.2 t/m 4.田.11)

De eerste vijf bladzijden van '☒ Meer en weer' van de kopieerblok bevatten oefeningen met de woorden die tot nu toe aangeboden zijn op de niveaus 1 t/m 4. Er wordt nogmaals geoefend met enkelvoudige woorden (niveau 1 t/m 4) en samengestelde woorden (niveau 1 t/m 3) door elkaar.

De laatste vijf bladzijden met oefeningen zijn met name gericht op samengestelde woorden die bestaan uit woorden van niveau 4 (Zie ook paragraaf 3.3.3 - 3.4 en 3.5).

● Bladzijde 4.田.2 t/m 4.田.6

Op deze bladzijden wordt wat tot nu toe geleerd is door elkaar aangeboden.

● Bladzijde 4.田.2

Oefening 1

Soms zijn er meer mogelijkheden, bijvoorbeeld door/deur.

● **Bladzijde 4. 4**

Oefening 2

De woorden zijn:

schatkist - kerstmis - toegang - speerpunt - brombeer - strafwerk - rookworst - kunstwerk - kruispunt - schoolplein

● **Bladzijde 4. 5**

Oefening 1

De woorden die ingevuld kunnen worden zijn:

1. fles, 2. hoofd, oor, 3. verf, 4. feest, 5. fluit, 6. fiets

Oefening 2

De woorden zijn:

1. stoelpoot, 2. snelweg, 3. slaapkop, 4. boomstam, 5. snoepneus, 6. stripboek, 7. slagbal, 8. filmster, 9. sporthal, 10. steelpan.

Oefening 3

De goede woorden zijn:

vrijdag - valhelm - vuurwerk - voertuig - vierkant - vulpen.

● **Bladzijde 4. 7 t/m 4. 11**

Op deze bladzijden worden samengestelde woorden aangeboden met de spelcategorien van niveau 4.

● **Bladzijde 4. 9**

Oefening 2

De plaagletterwoorden zijn:

1. zeurpiet/zeurkous, 2. eekhoorn, 3. smeerpots, 4. speurneus, 5. weerman, 6. vleermuis.

● **Bladzijde 4. 10**

Oefening 1

De stukjes die ertussen moeten zijn:

klok - werk - verf - feest - steen - deur - maand.

● **Bladzijde 4. 11**

Oefening 1

De woorden zijn:

naaidoos, roeiboot, plooirok, draaitol, knoeipot, strooigoed, hooivork, bloeitijd.

Onderdeel 'Meer en weer' wordt afgesloten met een *totaal dictee*.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.3.

4 Evaluatie

4.1 Evaluatie (algemeen)

Om planmatig te kunnen werken worden regelmatig de vorderingen van de kinderen geëvalueerd en verwerkt in een **leerlingvolgsysteem**. Voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van de Algemene Inleiding.

4.2 Evaluatie op niveau 4

De evaluatie op niveau 4 gebeurt natuurlijk in de eerste plaats door het dagelijkse werk van de kinderen te controleren.

De leerkracht dient wat betreft het foutloos schrijven als voorbeeld voor de kinderen. Een zorgvuldige correctie is erg belangrijk.

In het werkboek wordt regelmatig verwezen naar **controledictees** die zijn opgenomen in paragraaf 5.2. Zo wordt gecontroleerd of de spellingstof van de voorgaande bladzijden voldoende beheerst wordt.

Zo nodig kan extra oefenstof worden aangeboden. Aan elk controledictee is daarom een bladzijde herhalingsstof gekoppeld, die te vinden is in '☒ Nog een keer' van het kopieerblok. Blijkt na een tweede afname van het controledictee dat de herhalingsstof nog onvoldoende oefening heeft geboden, dan kan voor verdere suggesties voor oefening paragraaf 3.3.4 van de Algemene Inleiding geraadpleegd worden.

Indien een kind het controledictee voldoende maakt, maar moet wachten op de volgende groepsinstructie, kan '☐ Net iets meer' worden aangeboden. Dit is opgenomen in het kopieerblok. Bij de controledictees in paragraaf 5.2. staat steeds aangegeven welke bladzijde uit '☒ Nog een keer' respectievelijk '☐ Net iets meer' hierbij aansluit.

Bij de controledictees worden meestal losse woorden gedikteerd en soms hele zinnen. De eigenlijke beoordeling van de zinnendictees vindt plaats door correctie van onderstreepte woorden. Daarnaast kan bij die dictees bijvoorbeeld gekeken worden of het kind geen woorden vergeet, of het hoofdletters en punten gebruikt en in de overige (eenvoudiger) woorden geen fouten maakt.

De vier delen van niveau 4 worden elk afgesloten met een **einddictee** (zie paragraaf 5.3). Maakt een kind hierbij 80% of meer van de woorden goed, dan mag men er vanuit gaan dat de betreffende spellingcategorie voldoende beheerst wordt. Is dat niet het geval, dan zal men de herhalingsstof moeten aanbieden of moeten aanvullende maatregelen overwogen worden waarvoor verwezen wordt naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding.

Het onderdeel '☒ Meer en weer' van het kopieerblok wordt afgesloten met een **totaaldictee** dat uit samengestelde woorden bestaat.

4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren.

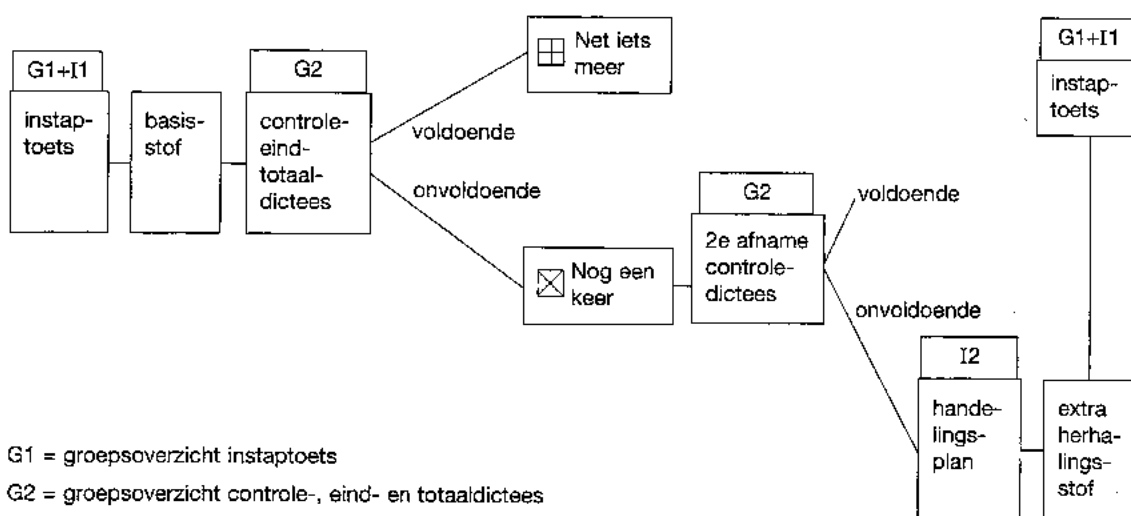
Om op grond van de evaluatie de juiste maatregelen te kunnen nemen, zijn **foutenanalyseformulieren** ontwikkeld. De registratie kan zowel op *groepsniveau* als op het *niveau van het individuele kind* plaatsvinden.

Naast een groepsoverzicht voor de instaptoets is er een individueel analyseformulier (zie paragraaf 5.1).

Om de registratie van de controle-, eind- en totaaldictees bij te kunnen houden, is voor niveau 4 ook een groepsoverzicht opgenomen (zie paragraaf 5.3). Bovendien is voor een kind dat uitvalt op niveau 4 een individueel handelingsplanformulier ontwikkeld. Hierop kan ondermeer worden aangegeven welke extra herhalingsstof het kind aangeboden heeft gekregen (zie paragraaf 5.3). Uitgewerkte voorbeelden kunt u vinden in de Algemene Inleiding (paragraaf 4.3.2.2).

Als het hele werkboek van niveau 4 is behandeld, kan tenslotte de instaptoets, in dit geval wellicht uitstaptoets, weer worden afgenomen. Behaalt een kind daarop een voldoende resultaat dan kan het verder met niveau 5. Is het resultaat onvoldoende of twijfelachtig dan beginnen we opnieuw met een analyse van de beginsituatie of we gaan over tot de aanvullende maatregelen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

G1 = groepsoverzicht instaptoets

G2 = groepsoverzicht controle-, eind- en totaaldictees

I1 = analyseformulier instaptoets voor het individuele kind

I2 = handelingsplanformulier voor het individuele kind

5 Toets en dictees

5.1 Instaptoets niveau 4

Niveau 4 A-versie

speer	1. Een speer heeft een scherpe punt.
strand	2. Ik ga naar het strand.
saai	3. Ik vind dat saai werk.
rijst	4. Wij eten geen aardappelen maar rijst.
voor	5. Ik sta voor de deur.
kwaad	6. Ben jij kwaad op mij?
nooit	7. Dat moet je nooit meer doen.
klein	8. Niet groot maar klein.
kleur	9. Hij kreeg een kleur.
hoofd	10. Hij heeft een hoed op zijn hoofd.
groei	11. Ik ben nog in de groei.
prijs	12. Zij won de eerste prijs.
neer	13. Leg je pen neer.
kind	14. Het kind speelt in de tuin.
kooi	15. De vogel zit in een kooi.
klei	16. Ik maak een poppetje van klei.
beurt	17. Wie is er aan de beurt?
nest	18. In het nest liggen twee eieren.
roei	19. Ik roei in een boot.
meid	20. Kom op meid, houd nog even vol.

Niveau 4 B-versie

zeer	1. Dat doet zeer.
brand	2. Pas op dat er geen brand komt.
taai	3. Dat vlees is taai.
grijs	4. Oma heeft grijs haar.
spoor	5. Ik volg het spoor.
brood	6. De bakker bakt brood.
plooi	7. Zijn broek zit in de plooi.
reis	8. We nemen twee koffers mee op reis.
deur	9. Hij staat voor de deur.
maand	10. In welke maand ben jij jarig?
bloei	11. De plant staat in bloei.
spijt	12. Ik heb er spijt van.
door	13. Loop eens door.
stad	14. Ik ga winkelen in de stad.
dooit	15. Het dooit, de sneeuw smelt.
trein	16. De trein stopt op het station.

scheur	17. Ik heb een scheur in mijn broek.
fluit	18. Zij heeft een zilveren fluit.
stoei	19. Ik stoei met mijn vriend.
eind	20. Aan het eind van de film trouwden zij.

5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 4

Om de scoring en interpretatie van de fouten te vergemakkelijken, zijn per dictee, zowel voor de A- als de B-versie foutenanalyseformulieren ontwikkeld: één voor het individuele kind en één voor de hele groep. De formulieren zijn opgenomen in het kopieerblok.

Op het *individuele formulier* (zie voorbeeld op de volgende bladzijde) worden alleen de fout geschreven woorden genoteerd. Voor elk woord staat aangegeven welke spellingcategorie het vertegenwoordigt. Bij het analyseren van de fouten kan omcirkeld worden of het om een categorie- of een andere fout gaat. Wanneer er in een woord zowel een categoriefout als een andere fout staat, geldt alleen de categoriefout als fout. Een woord kan dus slechts eenmaal fout zijn.

Vervolgens kan per kind het aantal goed geschreven woorden worden bepaald, waaruit geconcludeerd kan worden of een niveau beheerst (minstens 80% goed) wordt.

Naast een niveaubepaling biedt het formulier gelegenheid tot een kwalitatieve analyse van de afzonderlijke categorieën. Aan de hand daarvan kan beslist worden of oefenstof met betrekking tot een bepaalde categorie gewenst is.

Op het *groepsoverzicht* (zie het voorbeeld op bladzijde 46 van deze handleiding) kan zowel de mate van beheersing van het totale niveau als van de afzonderlijke categorieën worden genoteerd. Een niveau wordt voldoende beheerst als 80% of meer van de woorden correct geschreven wordt. Bij 60 - 80% is sprake van twijfelachtige beheersing en bij minder dan 60% van onvoldoende beheersing.

5.1.2 Registratieformulieren instaptoets niveau 4

Spelling in de lift Plus

analyseformulier - instaptoets niveau 4 A-versie

Naam:

Groep:

Datum:

woord	fout	cat. 12 (5)	cat. 13 (5)	cat. 14 (5)	cat. 15 (5)	Opmerkingen
1. speer			C A			
2. strand				C A		
3. saai		C A				
4. rijst					C A	
5. voor			C A			
6. kwaad				C A		
7. nooit		C A				
8. klein					C A	
9. kleur			C A			
10. hoofd				C A		
11. groei		C A				
12. prijs					C A	
13. neer			C A			
14. kind				C A		
15. kooi		C A				
16. klei					C A	
17. beurt			C A			
18. nest				C A		
19. roei		C A				
20. meid					C A	

	totaal	beheersing
Aantal woorden	5	20
Aantal fout	C A	C A
aantal goed		
80%-drempelwaarde	4	16
60%-drempelwaarde	5	12

Categorieomschrijving:

Cat. 12: aai • ooi • oei

Cat. 13: eer • oor • eur

Cat. 14: d • t

Cat. 15: ei • ij

C: categoriefout

A: andere fout

80% of meer:

voldoende beheersing

60-80%:

twijfelachtige beheersing

minder dan 60%:

onvoldoende beheersing

5.2 Controledictees

WERKBOEK

DICTEES BIJ I AAI • OOI • OEI

● *Controledictee na bladzijde 3*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒.2.
☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐.2.

1. Dat is niet zo fraai.
2. Hij draait zich om.
3. Een haai is een grote vis.
4. Zij zwaait naar ons.
5. De haan kraait.
6. Moeder naait een broek voor mij.
7. Ik aai de hond over zijn kop.
8. Er waait een harde wind.
9. De boer maait het gras.
10. Dictee maken vind ik saai.

Schrijf op:

fraai
draait
haai
zwaait
kraait
naait
aai
waait
maait
saai

● *Controledictee na bladzijde 5*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒.3.
☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐.3.

1. Dat heb ik nog nooit gehoord.
2. Zie je die zwarte kraai?
3. In die rok zit een plooi.
4. Heb je wel eens een haai gezien?
5. De sneeuw smelt weg door de dooi.
6. Gooi die bal maar naar mij.
7. Dat is een mooi boek.
8. Hij draait zich snel om.
9. Morgen maai ik het gras.
10. Paarden eten hooi.

Schrijf op:

nooit
kraai
plooi
haai
dooi
gooi
mooi
draait
maai
hooi

● *Controledictee na bladzijde 7*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒.4.
☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐.4.

1. De bomen staan in bloei.
2. Het vlees is erg taai.
3. De koe loeit heel hard.
4. Ik zal het nooit meer doen.
5. Er zit een zwarte kraai in de boom.
6. Wie knoeit met de limonade?
7. Oei, als dat maar goed afloopt.
8. De ober krijgt soms fooi.
9. Een haai zwemt in zee.
10. Hij stoeit met zijn vriendje.

Schrijf op:

bloei
taai
loeit
nooit
kraai
knoeit
oei
fooi
haai
stoeit

● *Controledictee na bladzijde 14*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒ .5.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐ .5.

1. Wat een rare peer!
2. De man keert zich om.
3. In dat meer kun je goed vissen.
4. De indiaan jaagt met een speer.
5. Het weer is vandaag niet zo best.
6. Met een lift kun je op en neer.
7. Een veer van een pauw is groen met blauw.
8. Een hoge hoed hoort bij een heer.
9. Voor morgen leert Henk de tafel van tien.
10. Vind je dat een hele eer?

Schrijf op:

peer
keert
meer
speer
weer
neer
veer
heer
leert
eer

● *Controledictee na bladzijde 19*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒ .6.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐ .6.

1. Hij blies twee keer op zijn hoorn.
2. Wat is dat voor een soort beer?
3. Je hoort met je oren.
4. Het koor zong een lied.
5. Zij eet een peer.
6. De koets kon niet door de poort.
7. Ik hoor het geluid van een boor.
8. Zorg dat je de les niet meer stoort.
9. De tas is van leer.
10. Herken jij het spoor van een hert?

Schrijf op:

hoorn
beer
hoort
koor
peer
poort
boor
stoort
leer
spoor

● *Controledictee na bladzijde 21*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒ .7.

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐ .7.

1. In de dierentuin kun je de beer zien.
2. Doe de deur dicht!
3. Het koor zingt heel mooi.
4. Hij scheurt het papier door.
5. Mijn vader scheert zich elke morgen.
6. Zij ligt met hoge koorts op bed.
7. Wie is er aan de beurt?
8. De kleur van haar bloes is rood.
9. Ik ben blij je weer te zien.
10. Wat hoor ik daar voor geluid?

Schrijf op:

beer
deur
koor
scheurt
scheert
koorts
beurt
kleur
weer
hoor

● *Controledictee na bladzijde 28*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒ 8.
☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐ 8.

Schrijf de hele zin op:

1. De klant is net weg.
2. Mijn gast heeft zwart haar.
3. Ik pak een stuk taart uit de kast.
4. Als je in de sloot valt, ben je nat.
5. Zie je de kat in de goot?

● *Controledictee na bladzijde 32*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒ 9.
☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐ 9.

1. Deze man heeft een baard.
2. Mijn zus is kwaad op mij.
3. Mijn vriend komt op het feest.
4. Wij gaan morgen naar het strand.
5. Het huis staat in brand.
6. Mijn tand zit los.
7. De eend zwemt in de sloot.
8. Wat zie jij rood!
9. Die jongen is blind.
10. Ik ben bang voor de hond.

Schrijf op:

baard
kwaad
vriend
strand
brand
tand
eend
rood
blind
hond

● *Controledictee na bladzijde 34*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 4. ☒ 10.
☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 4. ☐ 10.

1. Ik krijg altijd de schuld.
2. De juf schrijft met krijt op het bord.
3. 's Avonds steken wij de haard aan.
4. Zet de plant maar in het raam.
5. Wie zit er naast jou?
6. De schuur staat in brand.
7. Rust maar eens goed uit.
8. Ik wist niet dat je kwaad werd!
9. De bruid had een mooie jurk aan.
10. Er zit een sproet midden op haar neus.

Schrijf op:

schuld
krijt
haard
plant
naast
brand
rust
kwaad
bruid
sproet

● Controledictee na bladzijde 48

- ☒ Herhalingsstof: bladzijde 4. ☒ 11.
☐ Verrijkingstof: bladzijde 4. ☐ 11.

1. Raisa is in mei jarig.
2. De trein stopt op het volgende station.
3. Ik maak een poppetje van klei.
4. De werkster heette vroeger de meid.
5. Kim zei dat Bert het heeft gedaan.
6. Een baby is een klein kind.
7. Op het plein spuit een fontein.
8. Voor ons huis staat een grote eik.
9. Het zeil van de boot was gescheurd.
10. Je moet die dweil goed uitwringen.

Schrijf op:

mei
trein
klei
meid
zei
klein
plein
eik
zeil
dweil

● Controledictee na bladzijde 50

- ☒ Herhalingsstof: bladzijde 4. ☒ 12.
☐ Verrijkingstof: bladzijde 4. ☐ 12.

1. Het spijt me, ik zal het nooit meer doen.
2. Mijn opa rookt een pijp.
3. Ik schrijf in mijn schrift.
4. De tomaat is nog niet rijp.
5. Wil je een glas wijn?
6. Hij hakt de boom om met een bijl.
7. Wie heeft de strijd gewonnen?
8. De zon schijnt al de hele dag.
9. De tijd vliegt voorbij.
10. Wie zwijgt, stemt toe.

Schrijf op:

spijt
pijp
schrift
rijp
wijn
bijl
strijd
schijnt
tijd
zwijgt

● Controledictee na bladzijde 53

- ☒ Herhalingsstof: bladzijde 4. ☒ 13.
☐ Verrijkingstof: bladzijde 4. ☐ 13.

Schrijf de hele zin op:

1. Mijn koe loopt in de wei langs de dijk.
2. Ik ben stijf van de reis.
3. De kei ligt al heel lang op de hei.
4. Ik eet prei met rijst.
5. Ik ben mijn geit kwijt.

5.3 Einddictees en totaal dictee

WERKBOEK

EINDDICTEE BIJ I AAI • OOI • OEI

(na bladzijde 9)

1. Die plant bloeit in de zomer.
2. Vader draait een schroef vast.
3. In de herfst waait het vaak.
4. Knoei niet zo in je schrift!
5. Zij gooit de steen ver weg.
6. De wind loeit om het huis.
7. Ik geef de ober een fooi.
8. Ik groei sneller dan mijn broer.
9. Klaas Vaak strooit zand in de ogen.
10. Met een grote zwaai zet hij haar op de grond.
11. Het vlees is taai.
12. De vogel zit in de kooi.
13. De tuinman sproeit de tuin.
14. Zij roeit naar de kant.
15. Hij stoeit met de meester.
16. De leeuw grijpt zijn prooi.
17. De haan kraait.
18. Het ijs dooit langzaam.
19. Hij aait de hond.
20. Oei, wat een harde wind.

Schrijf op:

bloeit
draait
waait
knoei
gooit
loeit
fooi
groei
strooit
zwaai
taai
kooi
sproeit
roeit
stoeit
prooi
kraait
dooit
aait
oei

EINDDICTEE BIJ II EER • OOR • EUR

(na bladzijde 23)

1. De kleur van mijn haar is bruin.
2. Ik heb meer dan jij.
3. Wat een lekkere geur is dat!
4. Dit boek is voor jou.
5. Wie is er aan de beurt?
6. Au, dat doet zeer.
7. Wie klopt er op de deur?
8. Loop eens door.
9. Er zit een scheur in het behang.
10. Als je zo zeurt krijg je niets.
11. Hij keert zich om.
12. Hij krabt aan zijn oor.
13. Zij boort een gat in de muur.
14. Hij leert de tafel van 6.
15. Het kind kleurt een plaat.
16. Het is mooi weer.
17. Ik wacht bij de poort.
18. De beer is los.

Schrijf op:

kleur
meer
geur
voor
beurt
zeer
deur
door
scheur
zeurt
keert
oor
boort
leert
kleurt
weer
poort
beer

19. Welke soort bloemen koop je?
20. De meester scheurt een bladzijde uit mijn schrift.

soort
scheurt

EINDDICTEE BIJ III D • T
(na bladzijde 36)

Schrijf de hele zin op:

1. Het boord van mijn jas is zwart.
2. Mijn vriend heeft een hoed op zijn hoofd.
3. Met een spriet in mijn mond lig ik in de tent.
4. Ik val op de grond met mijn neus in het zand.
5. Ik schrijf een woord op het bord.
6. Dat kind is heel groot.
7. Ik haal de worst uit de kast.

EINDDICTEE BIJ IV EI • IJ
(na bladzijde 55)

1. De baby gaat ook mee op reis.
2. Mijn trui is te klein geworden.
3. Wij gaan meestal met de bus.
4. Ik brei graag bij de televisie.
5. Je moet aan het eind uitstappen.
6. Het meisje zei 'dag' tegen de jongen.
7. Zet je je naam ook even op de lijst?
8. De prijs is een auto.
9. Ga eens in de rij staan.
10. Wij gaan op reis met de trein.
11. Ik schrijf jou een brief.
12. De koeien lopen weer in de wei.
13. Ik strijk de was als zij bijna droog is.
14. De lucht is grijs.
15. Zij is vandaag naar de dokter.
16. De geit zit vast aan de paal.
17. Ik vergeet de tijd helemaal.
18. In mei ben ik jarig.
19. De kinderkermissen zijn op het plein.
20. Morgen ben ik vrij.

Schrijf op:

reis
klein
wij
brei
eind
zei
lijst
prijs
rij
trein
schrijf
wei
strijk
grijs
zij
geit
tijd
mei
plein
vrij

TOTAALDICTEE ☒ MEER EN WEER
(na bladzijde 4. ☒.11 van het kopieerblok)

1. Noem eens een rijmwoord op beer.
2. Wie heeft de leesbeurt?
3. Het weiland staat vol koeien.
4. Is dat een stoofpeer of een handpeer?
5. Mijn oom heeft een spoortrein.
6. Wat is de bloeitijd van rozen?
7. De broodplank ligt op tafel.
8. De hooivork ligt bij de sloot.
9. Dat is een echte straathond.
10. De bakker belt bij de voordeur.

Schrijf op:
rijmwoord
leesbeurt
weiland
handpeer
spoortrein
bloeitijd
broodplank
hooivork
straathond
voordeur

5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, eind- en totaaldictees niveau 4

Voor de controle- en einddictes en het totaaldictes van niveau 4 is een groeps-overzicht beschikbaar (zie voor een voorbeeld op de volgende bladzijde). Hierop kan per dictie worden aangegeven of sprake is van voldoende, twijfelachtige of onvoldoende beheersing. Voor de controledictes is er ruimte om twee afnames per dictie te noteren. De eerste afname volgt wanneer de basisstof van de betreffende stof behandeld is. Nadat, zonodig, '☒ Nog een keer' uit het kopieerblok is doorgewerkt, kan het controledictes nogmaals worden afgenomen. Zo kan bekeken worden of de herhalingsstof voldoende extra oefening heeft geboden.

Daarnaast is er voor individuele kinderen, die na '☒ Nog een keer' uit het kopieerblok doorgewerkt te hebben, nog meer oefening nodig hebben, een handelingsplanformulier voor niveau 4 ontwikkeld. Hierop kan genoteerd worden welke extra oefenstof, bijvoorbeeld uit 'Zelfstandig Spellen' zij door moeten werken. Daarnaast is er ruimte voor opmerkingen.

5.3.2 Registratieformulieren controle-, eind- en totaaldictees niveau 4

Spelling in de Lift Plus		N I V E A U 4									
Groepsoverzicht											
Groep:											
controle eind totaal dictées											
namen											
		controledictee na blz. 3									
		controledictee na blz. 5									
		controledictee na blz. 7									
		einddictee na blz. 9									
		controledictee na blz. 14									
		controledictee na blz. 19									
		controledictee na blz. 21									
		einddictee na blz. 23									
		controledictee na blz. 28									
		controledictee na blz. 32									
		controledictee na blz. 34									
		einddictee na blz. 36									
		controledictee na blz. 48									
		controledictee na blz. 50									
		controledictee na blz. 53									
		einddictee na blz. 55									
		totaaldictée na blz. 4. ☒ .11									

☒ 80% of meer: voldoende beheersing:
☒ 60-80%: twijfelachtige beheersing:
☒ minder dan 60%: onvoldoende beheersing:

controle/totaaldictée
 8 of meer
 6 of 7
 minder dan 6

einddictée
 16 of meer
 12 t/m 15
 minder dan 12

goed geschreven woorden

Spelling in de lift Plus		handelingsplan		
		extra herhalingsstof	opmerkingen	
Naam: controle eind → totaal → dictees				
N I V E A U 4	aai • ooi • oei	controledictee na blz. 3		
		controledictee na blz. 5		
		controledictee na blz. 7		
		einddictee na blz. 9		
	eer • oor • eur	controledictee na blz. 14		
		controledictee na blz. 19		
		controledictee na blz. 21		
		einddictee na blz. 23		
	d • t	controledictee na blz. 28		
		controledictee na blz. 32		
		controledictee na blz. 34		
		einddictee na blz. 36		
	ei • ij	controledictee na blz. 48		
		controledictee na blz. 50		
		controledictee na blz. 53		
		einddictee na blz. 55		
	☒	totaal dictee na blz. 4. ☒ 11.		

6 Woordenlijsten

WOORDENLIJST I Aai • Ooi • Oei

<i>aai</i>	aai aait draai draait fraai haai kraai kraait maai maait naai naait saai taai waaït zaai zaait zwaai zwaait	<i>ooi</i>	dooi dooit fooi gooi gooit hooi hooit kooi mooi nooit plooi strooi strooit	<i>oei</i>	bloei bloeit foei groeï groeit knoei knoeit loei oei roei roeit sproei sproeit stoei stoeit woei
------------	---	------------	--	------------	---

WOORDENLIJST II Eer • Oor • Eur

<i>eer</i>	beer eer eerst heer keer keert leer leert meer neer peer scheer scheert speer veer weer zeer	<i>oor</i>	boor boort door hoor hoorn hoort koor koorts oor poort soort spoor stoor stoort voor	<i>eur</i>	beurt deur geur kleur kleurt scheur scheurt zeur zeurt
------------	--	------------	--	------------	--

t aan het eind:

beest	krijt
beet	kunst
best	kust
beurt	kwast
bloot	kwijt
bont	laagst
boot	laat
buurt	last
dat	lat
dienst	liefst
dikst	lijst
dit	lint
dorst	list
dunst	maart
eerst	maat
feest	markt
fluit	mat
friet	meest
fruit	mest
gast	met
gat	minst
goot	mist
groet	munt
groot	naakt
grootst	naast
grot	nat
haast	nest
hart	net
helft	niet
herfst	nooit
hert	noot
het	oost
hoogst	pet
hut	plaat
juist	plant
kaart	plat
kant	poort
kast	poot
kat	post
kist	pot
klant	pret
korst	punt
kort	put
krant	rat

rest
riet
rijst
rit
ruit
rust
schat
schot
schrift
sloot
slot
soort
spijt
sport
spriet
sproet
staart
start
stift
straat
taart
tent
tot
uit
vaart
vast
vent
vet
vilt
vloot
vlot
voet
vorst
vuist
want
wat
west
wit
woest
worst
zet
zoet
zwart

d aan het eind:

baard	maand
bad	mand
band	moed
bed	mond
beeld	moord
blad	naald
blind	noord
bloed	paard
blond	pad
boord	pond
bord	raad
brand	rand
breed	rond
brood	rood
bruid	rund
daad	schild
dood	schuld
draad	spoed
eend	stad
geld	stand
glad	strand
goed	strijd
graad	tand
grind	tijd
grond	veld
haard	vloed
hand	vreemd
hard	vriend
held	waard
hemd	wild
hoed	wind
hond	wond
hoofd	woord
huid	wijd
jeugd	zaad
kind	zand
kleed	zuid
kwaad	zwaard
land	
lid	
lied	
lood	
luid	

ei	brei	ij	bij	knijpt	schijn
	breit		bijl	krijg	schijnt
	dweil		bijt	krijgt	schrijf
	dweilt		blij	krijt	schrijft
	ei		blijf	kwijt	slijm
	eik		blijft	lijf	slijp
	eind		blijk	lijk	slijpt
	feit		blijkt	lijkt	spijs
	geit		dij	lijm	stijf
	hei		dijk	lijn	stijg
	kei		drijf	lijst	stijgt
	klei		drijft	mij	strijd
	klein		fijn	mijn	strijs
	kleinst		glij	pijl	strijkt
	mei		glijd	pijn	tijd
	meld		grijp	pijp	vijf
	plein		grijpt	prijs	vrij
	prei		grijs	prijst	wij
	reis		hij	rij	wijk
	reist		hijg	rijd	wijn
	teil		hijgt	rijk	wijs
	trein		ijs	rijm	wijst
	wei		ijl	rijmt	zij
	zei		kijk	rijp	zijn
	zeil		kijkt	rijst	zwijg
	zeilt		knijp	schijf	zwijgt

<i>ei</i>	brei	<i>ij</i>	bij	knijpt	schijn
	breit		bijl	krijg	schijnt
	dweil		bijt	krijgt	schrijf
	dweilt		blij	krijt	schrijft
	ei		blijf	kwijt	slijm
	eik		blijft	lijf	slijp
	eind		blijk	lijk	slijpt
	feit		blijkt	lijkt	spijt
	geit		dij	lijm	stijf
	hei		dijk	lijn	stijg
	kei		drijf	lijst	stijgt
	klei		drijft	mij	strijd
	klein		fijn	mijn	strijk
	kleinst		glij	pijl	strijkt
	mei		glijd	pijn	tijd
	meid		griep	pijp	vijf
	plein		grijpt	prijs	vrij
	prei		grijs	prijst	wij
	reis		hij	rij	wijk
	reist		hijg	rijd	wijn
	teil		hijgt	rijk	wijs
	trein		ijs	rijm	wijst
	wei		jij	rijmt	zij
	zei		kijk	rijp	zijn
	zeil		kijkt	rijst	zwijg
	zeilt		knijp	schijf	zwijgt

afgrond	hoofdpijn	noordkust	spoorrein
afstand	hoofdprijs	Noordpool	spoorweg
armband	hoofdstad	Noordzee	sportveld
bedtijd	hoofdstuk	opstand	spreekbeurt
bloedrood	hoofdzaak	oorbel	stadhuis
bloedworst	hooiberg	oorlog	standpunt
bloeitijd	hooikoorts	oorpijn	steenboor
bootreis	hooivork	paasei	stoeprand
bospad	hoorspel	paspoort	stokbrood
brandweer	huisdeur	piepklein	stoofpeer
breinaald	lerland	plooirok	stoomtrein
breiwerk	ijsbeer	potlood	straathond
breiwol	invloed	preisoep	strafblad
broeikas	jeugdwerk	punthoofd	stuurboord
brombeer	kastdeur	reisgeld	tandarts
brooddeeg	keerpunt	reisgids	tijdperk
broodplank	keihard	reistas	tijdschrift
busreis	kleigrond	reiswieg	toestand
dagblad	kleingeld	rijmwoord	treinreis
denkbeeld	kleinkind	rijpaard	tuinpoort
deurbel	kleinzoon	rijstveld	veerboot
doodstil	kleurboek	ringband	veertien
doodziek	kleurdoos	roeiboot	vleermuis
doorgaan	kleurkrijt	roeispaan	vliegreis
doorgang	kleurstof	rondom	vliegveld
draaideur	knoeipot	rundvlees	vloeistof
draaitol	landschap	Rusland	vloerkleed
eekhoorn	leeftijd	schoensmeer	voetspoor
eigeel	leerboek	schoolbord	voorbeeld
eiland	lesbeurt	schooldeur	voorbij
eindpunt	maaltijd	schoolplein	voordat
eindstreep	maandblad	schoolreis	voordeel
eiwit	marktplein	schoorsteen	voordeur
Friesland	meimaand	schrikdraad	voorgoed
fruitmand	melkgeit	schuurdeur	voorhoofd
gangpad	melktand	smeerkaas	voorjaar
gloeilamp	misdaad	smeerpoets	voornaam
goedkoop	naaidoos	snetrein	voorraad
grasland	naailes	speelgoed	voorrang
grasveld	naaktstrand	speelplein	voorrui
grondverf	neerslag	speerpunt	voorsprong
haarband	neushoorn	speurhond	voorstel
handdoek	nijlpaard	speurneus	vooruit
handpeer	noodsprong	spoorbaan	voorwerp
handschoen	noodzaak	spoorboom	vriendschap

vuurrood
waakhond
wasbeer
wasgoed
washand
wasmand
wedstrijd

weerkaart
weerman
weerstand
weiland
werkwoord
zakgeld
zandbak

zandstrand
zangkoor
zeehond
Zeeland
zeilboot
zeilschip
zelfmoord

zeurpiet
ziekbed
zuidkant
zuidkust
Zuidpool
zwembad

vuurrood
waakhond
wasbeer
wasgoed
washand
wasmand
wedstrijd

weerkaart
weerman
weerstand
weiland
werkwoord
zakgeld
zandbak

zandstrand
zangkoor
zeehond
Zeeland
zeilboot
zeilschip
zelfmoord

zeurpiet
ziekbed
zuidkant
zuidkust
Zuidpool
zwembad